

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

مشخصات طرح:

دوره دوازدهم - سال اول

شماره ثبت:

۴۵

شماره چاپ:

۱۱۲

تاریخ چاپ:

—

مشخصات گزارش:

دفتر مطالعات حقوقی

گروه حقوق اساسی و

اسناد بالادستی

نوع گزارش:

طرح/لایحه

راهبردی

نظارتی

شماره مسلسل:

۲۴۰۲۰۲۴۰

تاریخ انتشار:

۱۴۰۳/۸/۲۶

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح فهرست تصویب‌نامه‌های قانونی نامعتبر دوره فترت»

علی عبدالاحد

چکیده

طرح «فهرست تصویب‌نامه‌های قانونی نامعتبر دوره فترت» به شماره ثبت ۴۵ در دوره دوازدهم مجلس شورای اسلامی اعلام وصول شده و در جلسه روز یکشنبه مورخ ۱۴۰۳/۷/۸ کمیسیون قضائی و حقوقی به تصویب رسیده است.

موضوع اصلی و محوری این طرح اعلام فهرست احکام نامعتبری است که در جریان واگذاری اختیار تقنین به نخست وزیر در دوره‌های شش ماهه و تمدید یک ساله آن و پس از آن تفویض این امر به هیئت وزیران در دوره‌ای دیگر، به تصویب رسیده‌اند. در این گزارش به بررسی مصوبه کمیسیون قضائی و حقوقی خواهیم پرداخت:

امین پزمان، احمد حکیم جوادی (ناظران علمی)؛ نرجس امیراحمدی (صفحه‌آرا)

مسئله اصلی

موضوع اصلی و محوری طرح «فهرست تصویب‌نامه‌های قانونی نامعتبر دوره فترت»، تعیین تکلیف مصوباتی است که پیش از انقلاب، در برهه‌هایی، امر تقنین به نخست‌وزیر و یا به هیئت وزیران واگذار شده است.

نقاط قوت و ضعف طرح

به دلیل پیچیدگی و ابهام این مصوبات از نظر تفویض اختیار قانونگذاری به مرجعی غیر از مجلسین و تشخیص ماهیت مصوبات مراجع مذکور از جهت قانونی بودن و تأثیر و تأثر این مصوبات بر سایر قوانین و احکام، اهمیت و ضرورت تنقیح مصوبات مذکور در جهت فراهم‌سازی مقدمات و زمینه‌های توسعه نظام حقوقی کشور مشخص می‌شود.

پیشنهادات مرکز پژوهش‌ها

کلیات مصوبه کمیسیون مورد تأیید است. پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی عنوان مصوبه اصلاح شود.

۱. مقدمه

به موجب قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور مصوب ۱۳۸۹/۰۴/۰۸ [۱]، یکی از وظایف معاونت قوانین مجلس، تهیه پیشنهاد جهت نسخ قوانینی که موضوع آنها منتهی یا نسخ ضمنی شده و ارائه آن به هیأت رئیسه مجلس جهت طی مراحل قانونی است. به همین منظور، طرح «فهرست تصویب‌نامه‌های قانونی نامعتبر دوره فترت» به شماره ثبت ۴۵ در دوره دوازدهم مجلس شورای اسلامی اعلام وصول شده و در جلسه روز یکشنبه مورخ ۱۴۰۳/۷/۸ کمیسیون قضایی و حقوقی به تصویب رسیده است. در این گزارش ابتدا به بررسی مفاد این طرح خواهیم پرداخت.

۲. کلیات

از آنجا که نه در متن ماده واحده و نه در فهرست آن، اشاره‌ای به دلیل بی اعتباری این مصوبات نشده است، لذا ضمن موافقت با کلیات مصوبه کمیسیون، پیشنهاد می‌گردد این مصوبه با اصلاحات مورد پیشنهاد در این گزارش با رعایت آیین‌نامه داخلی تصویب گردد.

۳. بررسی مصوبه کمیسیون

عنوان

به موجب ماده (۱۲۷) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی [۲]، «طرح‌ها نیز همانند لوایح، باید دارای موضوع و عنوان مشخص باشند و دلایل لزوم تهیه و پیشنهاد آن در مقدمه به وضوح درج شود و همچنین دارای موادی متناسب با اصل موضوع و عنوان طرح نیز باشد».

عنوان این طرح عبارت است از «فهرست تصویب‌نامه‌های قانونی نامعتبر دوره فترت». در مقدمه توجیهی بیان شده است که دوران فترت مربوط به زمان تعطیلی مجلس و تفویض امر تقنین به شخص یا دولت است.

«در فرهنگ سیاسی معاصر ایران به دوره بین دو دوره مجلس که مجلس قبلی تعطیل شده و مجلس تازه شروع نشده نیز ایام یا دوران فترت گفته می‌شود» [۳]. این در حالی است که مصوبات دوران مصدق، در زمان انحلال مجلسین نبوده و این اختیار از سوی مجلسین به موجب قانون مربوط به اعطای اختیارات برای مدت شش ماه به شخص آقای دکتر مصدق نخست‌وزیر، مصوب ۱۲ مرداد ماه ۱۳۳۱ مجلس شورای ملی اعطا شده است [۴] و این قانون در تاریخ ۲۰ مرداد ۱۳۳۱ به تصویب مجلس سنا نیز رسیده است، حال آنکه برگزاری همه‌پرسی انحلال مجلس از سوی مصدق، سال بعد، یعنی ۱۲ و ۱۹ مرداد ۱۳۳۲ و اعلام انحلال از سوی او، ۲۵ مرداد ۱۳۳۲ بوده است که البته ۳ روز بعد، کودتا ۲۸ مرداد منجر به سقوط دولت او شد. لذا اطلاق دوران فترت

به مصوبات این دوره صحیح نیست. در مقدمه توجیهی عنوان طرح، «فهرست تصویبنامه‌های قانونی نامعتبر مصوب دکتر مصدق و هیئت وزیران دوره فترت (۱۳۴۰/۰۲/۱۹ تا ۱۳۴۲/۰۷/۱۴)» بیان شده است که عنوان صحیح‌تری به نظر می‌رسد. لذا پیشنهاد می‌شود با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی، عنوان طرح به «احکام نامعتبر مصوب دکتر مصدق موضوع قانون مربوط به اعطای اختیارات برای مدت شش ماه به شخص آقای دکتر مصدق نخست‌وزیر، مصوب ۱۳۳۱/۰۵/۱۲ و قانون تمدید آن مصوب دی‌ماه ۱۳۳۱ و هیئت وزیران در دوره فترت (۱۳۴۰/۰۲/۱۹ تا ۱۳۴۲/۰۷/۱۴)» اصلاح شود.

ماده واحده

ماده واحده مصوب مقرر می‌دارد: «از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون، احکام قانونی مذکور در پیوست، **منسوخ** اعلام می‌گردد.» در این باره لازم به ذکر است که «نسخ» یکی از مصادیق بی‌اعتباری احکام است، در حالی که لزوماً تمامی موارد مندرج در این فهرست، لزوماً به واسطه نسخ بی‌اعتبار نشده‌اند و بعضاً منقضی به اجرا هستند و یا زمان اجرای آن منقضی شده است. لذا پیشنهاد می‌گردد با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی، واژه «منسوخ» به «بی‌اعتبار» اصلاح شود.

جدول

در جدولی که فهرست این احکام درج شده است، وجه بی‌اعتباری این احکام ذکر نشده است و لذا نمی‌توان از منشأ بی‌اعتباری آنها اطلاع پیدا کرد. لذا پیشنهاد می‌شود در پیوست مقدمه توجیهی این قبیل طرح‌ها مستند بی‌اعتباری هر یک از این احکام درج شود.

۵. جمع‌بندی و پیشنهادها

کلیات مصوبه کمیسیون قضایی و حقوقی در خصوص طرح «فهرست تصویبنامه‌های قانونی نامعتبر دوره فترت» مورد تأیید است لکن لازم است با رعایت تشریفات مندرج در آیین‌نامه داخلی اصلاحات زیر انجام شود:
عنوان طرح به «احکام نامعتبر مصوب دکتر مصدق موضوع قانون مربوط به اعطای اختیارات برای مدت شش ماه به شخص آقای دکتر مصدق نخست‌وزیر، مصوب ۱۳۳۱/۰۵/۱۲ و قانون تمدید آن مصوب دی‌ماه ۱۳۳۱ و هیئت وزیران در دوره فترت (۱۳۴۰/۰۲/۱۹ تا ۱۳۴۲/۰۷/۱۴)» اصلاح شود.
در متن ماده واحده، واژه «منسوخ» به «بی‌اعتبار» اصلاح شود.

منابع و مآخذ

- [۱] قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور مصوب ۱۳۸۹/۰۴/۰۸
- [۲] قانون آیین‌نامه داخلی
- [۳] سنجایی، کریم، حقوق اداری ایران، چاپ اول، تهران، خرسندی، ۱۳۹۶
- [۴] قانون مربوط به اعطای اختیارات برای مدت شش ماه به شخص آقای دکتر مصدق نخست‌وزیر، مصوب ۱۳۳۱/۰۵/۱۲

شماره ماده	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح
عنوان			✓
ماده واحده			✓
جدول			✓

شماره ماده	مصوبه کمیسیون	موافق	مخالف	موافق به شرط اصلاح	اظهار نظر کارشناسی	متن اصلاحی
عنوان	طرح فهرست تصویبنامه های قانونی نامعتبر دوره فترت			✓	از آنجا که در دوره مصدق، مجلسین منحل نشده بودند لذا اطلاق دوره فترت به این دوره محل اشکال است.	عنوان طرح به «احکام نامعتبر مصوب دکتر مصدق موضوع قانون مربوط به اعطای اختیارات برای مدت شش ماه به شخص آقای دکتر مصدق نخست وزیر، مصوب ۱۳۳۱/۰۵/۱۲ و قانون تمدید آن مصوب دی ماه ۱۳۳۱ و هیات وزیران در دوره فترت (۱۳۴۰/۰۲/۱۹) تا (۱۳۴۲/۰۷/۱۴)» اصلاح شود.
ماده واحده	از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون، احکام قانونی مذکور در پیوست، منسوخ اعلام می‌گردد.			✓	از آنجا که لزوماً تمامی احکام مندرج در فهرست، به واسطه نسخ، بی اعتبار نشده اند، لذا اعلام منسوخ بودن آنها محل اشکال است.	در متن ماده واحده، واژه «منسوخ» به «بی اعتبار» اصلاح شود.

گزیده سیاستی

کلیات مصوبه کمیسیون قضائی و حقوقی در خصوص «طرح فهرست تصویبنامه های قانونی نامعتبر دوره فترت» مورد تأیید است، لکن با رعایت آیین نامه داخلی مجلس، اصلاحاتی در خصوص آن مورد پیشنهاد است.

